

# Yritysvastuusta aktivismin vastuullisuuteen Kaivostoiminnan hyväksyttävyyden saavuttaminen sen alkuvaiheessa

Erikoisasiantuntija **Toni Eerola**, GTK

Kaivosbuumin myötä kaivannaisalan yritysten yhteiskuntavastuu on tullut julkiseen keskusteluun Suomessakin. Huomio on kiinnittynyt kaivoksiin mm. Talvivaaran ympäristö-ongelmien vuoksi.

Malminetsintä on jäänyt tässä vähälle huomiolle. "Kaivoskriittisyys" kumpuaa kuitenkin jo uraanikiistasta (2006-2008), missä malminetsintä ja kaivostoiminta sekoitettiin puhumalla virheellisesti "kaivosvarauksista" ja "-valtauksista". Yleisenä luulona onkin, että malminetsintä tuo automaattisesti kaivoksen. Jotkut näkevät sen ehdottomana uhkana. Malminetsintä on kuitenkin vain mahdollisen kaivoksen elinkaaren alkupää. Termin sananmukaisuudesta huolimatta monille on epäselvää, mitä malminetsintä on. Jos ihmisiä samalla pelotellaan, tämä voi tuottaa erilaisia mielikuvia, jotka aiheuttavat huolta ja vastarintaa. Tässä helposti unohdetaan kaivannaisten tarve.

Yksi keskeisimmistä kaivosalan vastuullisuuskysymyksistä on toiminnasta tiedottaminen ja kontaktit paikallisyhteisöihin, eli *sidosryhmätoiminta*. Tähän on syytä panostaa jo malminetsinnän tunnisteluvaiheessa. Tunnistetaan tutkimustoimien kohteena olevan alueen paikallisyhteisön eri sidosryhmät. Näitä ovat Suomessa paikalliset asukkaat, maanomistajat, kansalaisjärjestöt, media, yrittäjät, kunnanhallinto ja -valtuusto, sekä vielä Lapissa paliskunnat ja saamelaiskäräjät. Näihin otetaan yhteyttä jo varhaisessa vaiheessa. Toiminnasta tiedottaminen ja henkilökohtaiset kontaktit onkin tehtävä viimeistään ennen kuin viranomaiset tiedottavat lupahakemuksesta. Vanhan kaivoslain aikana *kriittinen hetki* oli valtauksen hakuvaihe, mutta nyt TU-



Toni Eerola

KES tiedottaa jo varauksistakin, mikä on aiheuttanut huolestuneita kyselyjä viranomaisille. Sidosryhmätoiminta olisi siis toteutettava ennen tätä. Alueen 1. toimijalla on suuri vastuu siinä, miten tämä hoidetaan. Sen aiheuttamat vaikutelmat saattavat leimata seuraavat malminetsijät.

GTK:n vetämä *KaivosAkademia* (<http://projects.gtk.fi/kaivosakademia>) on luonut sidosryhmätoimintaan Suomeen sopivan mallin. Esityksessä suositeltiin, miten sidosryhmiä olisi lähestyttävä. Jokamiehenoikeudesta huolimatta paikallisia yhteisöjä on kunnioitettava ottamalla ne huomioon tiedottamalla toiminnasta. Viestintää ei suositella tehtäväksi vain tiedotteilla tai viestinnän ammattilaisten välityksellä, vaan henkilökohtaisesti niiden toimesta, jotka maastossa liikkuvat ja työskentelevät (esim. geologit). Sidosryhmätoiminnalla luodaan suhteita paikallisyhteisöön toiminnan alkuvaiheessa, joka auttaa sen hyväksyttävyyden (*sosiaalisen toimiluvan*) saavuttamisessa. Tästä on helpompi rakentaa luottamusta ja toimivaa suhdetta mahdollisen kaivoksen koko elinkaaren

ajaksi, jos hanke etenee.

Koska malminetsinnällä ei ole merkittäviä ja vahingollisia ympäristövaikutuksia, toiminnan mahdolliset sosiaaliset vaikutukset on otettava huomioon. Positiivisia vaikutuksia ovat palvelujen oston tuoma taloudellinen hyöty. Malminetsintä voi kuitenkin myös aiheuttaa erilaisia odotuksia ja pelkoja. Ne voivat olla negatiivisia vaikutuksia, jotka voivat synnyttää vastustusta. Jos toiminnanharjoittaja tiedottaa toiminnastaan aktiivisesti, avoimesti ja rehellisesti hyvissä ajoin, epä- ja ennakkoluulot hälvnevät. Kuitenkin voi olla niitä, jotka vastustavat kaivostoimintaa periaate- tai ideologisista syistä. Nämä voivat monesti olla ulkopuolisiakin. Kampanjoissaan, ne voivat lietsoa pelkoa ja vihaa, vedoten oletettuihin ympäristöhaittoihin ja vahinkoihin alueen elinkeinoelämälle. Tällä voi itsestään olla epätoivottuja sosiaalisia vaikutuksia: imago- yms. haitat toiminannharjoittajalle ja sen työntekijöille (tähän pyritäänkin), mutta myös matkailun kärsiminen, sekä pelko ja ahdistus paikallisissa asukkaissa. Mitä enemmän uhkakuvia luodaan ja levitetään mediassa, sitä suurempi riski toiminnalla on niitä aiheuttaa. Suomalainen yhteiskuntatieteellinen tutkimus ei ole kuitenkaan vielä käsitellyt *aktivismin vastuullisuutta*. Kansainvälisesti aihetta on tarkasteltu 1990-luvulta lähtien akateemisen tutkimuksen nousevana teemana.

Malminetsinnässä sekä yritysten että aktivistien on toimittava vastuullisesti, käytävä dialogia ja löydettävä ratkaisuja mahdollisiin kiistoihin. Tähän voidaan päästä kuuntelemalla kumpaakin osapuolta tasapuolisesti ja ennakkoluuloja välttäen. Kansalaisjärjestöt ovat tässä ratkaisevassa roolissa. Siksi yritysten on otettava nämä malminetsinnän sidosryhmätoiminnassaan huomioon. ▀



Kuva Eero Heikkinen